การทำบัญชีฟาร์มของเกษตรกร ของเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

อาจารย์ลัดดาวัลย์ เลิศจันทึก (โทร. 090-262-3539)
หลักสูตรบริหารธุรกิจเกษตร สาขาวิชาธุรกิจเกษตร

1. ความหมายของบัญชีและบัญชีฟาร์ม

การบัญชี (Accounting) ตามความหมายของ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ หมายถึง ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุป ข้อมูลเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นตอนของการบัญชีก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่าย และผู้ที่สนใจในกิจกรรมของกิจการ

บัญชีฟาร์ม (Farm Accounting) หมายถึง การรวบรวมข้อเกี่ยวกับรายการที่เป็นรายรับและค่าใช้จ่ายของกิจการฟาร์ม แล้วบันทึกในรูปตัวเงิน โดยจำแนกหมวดหมู่ สรุปผล และจัดทำรายงานทางการเงิน เพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจดำเนินการแก้ปัญหาของฟาร์ม และช่วยปรับปรุงการดำเนินกิจการของฟาร์มให้ได้ผลดี (สุวลี กุลฑล, 2546)

2. ความหมายสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของ

จากการรวบรวมข้อมูลของของสุวลี กุลฑล (2546) ในหนังสือเอกสารประกอบการสอนบัญชีฟาร์ม ได้สรุปความหมายของสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของ ไว้ดังนี้

2.1 สินทรัพย์ (Assets) หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ ทรัพยากรดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตซึ่งกิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรนั้นในอนาคต เช่น เงินสด (Cash) เงินฝากสถาบันการเงิน (Deposits at Financial Institutions) ลูกหนี้ (Account Receivables) อุปกรณ์การเกษตร (Agricultural Equipment) รถยนต์ (Car) อาคาร (Building) เป็นต้น สินทรัพย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ สินทรัพย์หมุนเวียน และสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

2.1.1 สินทรัพย์หมุนเวียน (Current Assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสด หรือขาย หรือใช้หมดไปภายในรอบระยะเวลา 12 เดือน สินทรัพย์จะถือเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน เมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง คือคาดว่า จะได้รับประโยชน์หรือตั้งใจจะขายภายในรอบระยะเวลาดำเนินงานตามปกติ หรือมีวัตถุประสงค์หลักไว้เพื่อค้า หรือคาดว่าจะได้รับประโยชน์ภายในรอบระยะเวลา 12 เดือน นับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน หรือเป็นเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด และไม่มีข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนหรือการใช้ชำระหนี้ภายในระยะเวลา 12 เดือน

สินทรัพย์หมุนเวียน ได้แก่

2.1.1.1 เงินสดและเงินฝากธนาคาร (Cash in hand and at Banks) เงินสด หมายถึง ธนบัตร หรือเหรียญกษาปณ์ที่กิจการมีอยู่ในมือ นอกจากนี้ยังรวมถึงเช็คที่ถึงกำหนดไว้รับเงินแต่กิจการยังไม่ได้นำมาฝากธนาคาร เช็คเดินทาง ธนาณัติ ตั๋วแลกเงินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ทันที เป็นต้น เงินฝากธนาคาร หมายถึง บัญชีเงินฝาก ที่กิจการมีอยู่ที่ธนาคาร ไม่ว่าจะเป็นเงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากออมทรัพย์ไม่รวม

เงินฝากธนาคารประเภทจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา (เงินฝากประจำ) รวมทั้งบัตรเงินฝากที่ออกโดยธนาคารและสถาบันการเงิน

2.1.1.2 เงินลงทุนชั่วคราว (Current Investment) หมายถึง เงินลงทุนชั่วคราวที่กำหนดในมาตรฐานการบัญชีเงินลงทุน แสดงมูลค่าสุทธิหลังหักค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุนหรือค่าเผื่อการด้อยค่าเงินลงทุน

2.1.1.3 ลูกหนี้การค้าสุทธิ (Accounts Receivable) หมายถึง จำนวนเงินที่ลูกค้าค้างชำระค่าสินค้าหรือค่าผลผลิตทางการเกษตรหรือค่าบริการที่กิจการได้ขายไปตามปกติของกิจการให้แสดงมูลค่าสุทธิหลังจากหักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

2.1.1.4 เงินให้กู้ยืมระยะสั้นแก่บุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน (Short-term Loans to Related Parties) หมายถึง เงินให้กู้ยืมระยะสั้นแก่บุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน รวมทั้งลูกหนี้ในลักษณะอื่นใด นอกจากลูกหนี้ที่เกิดจากการซื้อสินสินค้าหรือบริการ ซึ่งกำหนดให้แสดงไว้ ทั้งนี้ความหมายของบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันให้เป็นไปตามที่กำหนดในมาตรฐานการบัญชี

2.1.1.5 เงินใหกู้ยืมระยะสั้นอื่น (Other Short-term Loans) หมายถึง เงินให้กู้ยืมระยะสั้นอื่นที่ไม่สามารถจัดเข้าลำดับข้อ 2.1.1.4 ได้

2.1.1.6 สินค้าคงเหลือ (Inventories) หมายถึง สินค้าสำเร็จรูป สินค้ากึ่งสำเร็จรูป วัตถุดิบและวัสดุที่กิจการมีไว้ใช้ในการผลิตเพื่อขาย แต่ยังมิได้ขายไปจากกิจการ นั้นคือ สินค้าเหล่านั้นยังคงมีเหลืออยู่ในกิจการ เช่น สัตว์เพื่อขายคงเหลือ เป็นต้น

2.1.1.7 สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น (Other Current Assets) หมายถึง วัสดุสิ้นเปลือง รายได้ค้างรับ ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า และสินทรัพย์หมุนเวียนอื่นใด

2.1.2 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (Non-Current Assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนมาเป็นเงินสดได้เร็วหรือเป็นทรัพย์มีอายุการใช้งานเกินกว่ารอบระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปี ได้แก่

2.1.2.1 เงินลงทุนระยะยาว (Long-term Investment) หมายถึง เงินลงทุนระยะยาวที่กำหนดในมาตรฐานการบัญชีเงินลงทุนดังกล่าว ให้แสดงมูลค่าสุทธิหลังจากหักค่าเผื่อการปรับมูลค่าหรือค่าเผื่อการด้อยค่าของเงินลงทุน

2.1.2.2 เงินให้กู้ยืมระยะยาวแก่บุคคลหรือกิจการที่เกี่ยงข้องกัน (Long-term Loans Related Parties) หมายถึง เงินให้กู้ยืมแก่บุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

2.1.2.3 เงินให้กู้ยืมระยะยาวอื่น (Other long-term Investments) หมายถึง เงินให้กู้ยืมแก่บุคคลอื่นหรือกิจการอื่นที่มิใช่บุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน นอกจากที่แสดงไว้ในรายการที่ 2.1.2.2

2.1.2.4 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์- สุทธิ (Property-Plant and Equipment, Net) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ให้คำนิยามของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ไว้ว่า ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์หมายถึง สินทรัพย์ที่มีตัวตนซึ่งกิจการมีไว้เพื่อประโยชน์ในการผลิต ในการจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการเพื่อให้เช่า หรือเพื่อใช้ในการบริหารงานและกิจการคาดว่าจะใช้ประโยชน์มากกว่าหนึ่งรอบระยะบัญชี สินทรัพย์ประเภทนี้เป็นสิ่งที่กิจการได้มาจากการซื้อหรือสร้างเอง โดยกิจการคาดว่าจะใช้ประโยชน์

มากกว่าหนึ่งรอบบัญชี โดยไม่มีวัตถุประสงค์ซื้อมาเพื่อขายสินทรัพย์ดังกล่าวให้แสดงมูล่าสุทธิหลังจากหักค่าเสื่อมราคาสระสม ค่าเผื่อการด้อยค่าของสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน อาคารสำนักงาน โรงงาน เครื่องจักร รถยนต์ รถไถนา รถแทรกเตอร์ อุปกรณ์การเกษตร โต๊ะทำงาน เป็นต้น

2.1.2.5 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน (Intangible Assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างหรือตัวตน แต่ตีราคาเป็นเงินได้ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตของกิจการ เช่น ลิขสิทธิ์สิทธิบัตร สัมปทาน หรือค่าความนิยม

2.1.2.6 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น (Other Non-Current Assets) หมายถึงสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่นใด ในรายการ 2.1.2.1 – 2.1.2.5

2.2 หนี้สิน (Liability) หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ซึ่งเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต โดยการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ เช่น เจ้าหนี้การค้า เงินเบิกเกินบัญชี ตั๋วเงินจ่าย เงินกู้ยืมระยะสั้นหรือเงินกู้ยืมระยะยาว ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เป็นต้น การชำระภาระผูกพันในปัจจุบันอาจเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ เช่น การจ่ายเงินสด การโอนสินทรัพย์อื่น ๆ การใช้บริการ การเปลี่ยนภาระผูกพันเดิมเป็นภาระผูกพันใหม่ และเปลี่ยนแปลงนี้เป็นทุน หนี้สินแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินไม่หมุนเวียน สรุปรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 หนี้สินหมุนเวียน (Current Liabilities) หมายถึง ภาระผูกพันที่จะต้องชำระภายใน 12 เดือน หรือ 1 ปี นับจากวันที่งบแสดงฐานนะการเงิน และกิจการคาดว่าจะชำระหนี้สินนั้นคืนภายในระยะเวลาดำเนินงานปกติ หนี้สินจะถือว่า เป็นหนี้สินหมุนเวียน เมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งคือคาดว่าจะมีการชำระคืนภายในรอบระยะเวลาดำเนินตามปกติ หรือมีวัตถุประสงค์หลักไว้เพื่อการค้า หรือถึงกำหนดชำระภายใน 12 เดือน นับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน หรือกิจการไม่มีสิทธิให้เลื่อนชำระหนี้ออกไปอีกเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 12 ดือน นับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงินหนี้สินหมุนเวียน ได้แก่

2.2.1.1 เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและเงินกู้ยืมธนาคารระยะสั้นจากสถาบันการเงิน (Bank Overdraft and Short-term Loans from Financial Institutions) หมายถึง เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร หนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมเงินระยะสั้นจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่น รวมทั้งการขายตั๋วเงินหรือสถาบันการเงิน

2.2.1.2 เจ้าหนี้การค้า (Trade Account Payables) หมายถึง เงินที่ค้างชำระค่าสินค้าหรือบริการที่ซื้อมาเพื่อขายหรือเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าหรือปกติและตั๋วเงินจ่ายที่กิจกรรมออกให้เพื่อชำระสินค้าหรือบริการ

2.2.1.3 เงินกู้ยืมระยะยาวที่กำหนดชำระภายใน 12 เดือน หรือ 1 ปี (Current Portion of Long-term Loans) หมายถึง เงินกู้ยืมระยะยาวที่จะถึงกำหนดชำระคืนในระยะเวลาบัญชีถัดไป

2.2.1.4 เงินกู้ยืมระยะสั้นจากบุคคลภายนอกหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน (Short-term Loans from Related Parties) หมายถึง เงินกู้ยืมระยะสั้นและเงินทดลองจากบุคคลภายนอกหรือกิจการที่เกี่ยวข้องมาเพื่อเพิ่มเติมเงินหมุนเวียน

2.2.1.5 เงินกู้ยืมระยะสั้นอื่น (Other Short-term Loans) หมายถึง เงินกู้ยืมระยะสั้นอื่นที่ไม่กล่าวมาข้างต้น

2.2.1.6 หนี้สินหมุนเวียนอื่น (Other Current Liabilities) หมายถึง ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย รายได้รับล่วงหน้า และหนี้สินหมุนเวียนอื่นใด

2.2.2 หนี้สินไม่หมุนเวียน (Non-Current Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่มีระยะเวลาการชำระเงินนานเกินกว่า 1 ปี หรือเกินกว่ารอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการหนี้สินไม่หมุนเวียนเกิดจากการกู้ยืมเงินมาใช้ในกิจการเพื่อซื้อสินทรัพย์ที่มีราคาสูง การแสดงหนี้สินไม่หมุนเวียนในงบแสดงฐานะการเงิน งบแสดงฐานะการเงินจะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับภาระผูกพันและข้อตกลงต่าง ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ย วันครบกำหนดชำระ หนี้สินไม่หมุนเวียน ได้แก่

2.2.2.1 เงินกู้ยืมระยะยาวจากบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน (Long-term Loans from Related Parties) หมายถึง เงินกู้ยืมระยะยาวที่กิจการกู้ยืมจากบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน รวมทั้งหนี้สินในลักษณะอื่นใด

2.2.2.2 เงินกู้ยืมระยะยาวอื่น (Other Long-term Loans) หมายถึง เงินกู้ยืมจากบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอื่น รวมทั้งจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินที่ถึงกำหนดชำระเงินคืนเกินกว่า 1 ปี นับจากวันที่ในงบการเงิน

2.2.2.3 ประมาณการหนี้สิน (Provisions) หมายถึง หนี้สินที่วัดค่าได้จากการประมาณการ ซึ่งกิจการสามารถประมาณมูลค่าหนี้สินนั้นได้อย่างน่าเชื่อถือและภาระผูกพันในปัจจุบัน

2.2.2.4 หุ้นกู้ (Bonds Payable) หมายถึง การจัดหาเงินทุนอย่างหนึ่งของกิจการจากบุคคลภายนอก เพื่อนำมาใช้ในการขยายกิจการและดำเนินงาน กิจการจะทำการออกหุ้นกู้ให้เป็นหลักในการกู้ยืมเงินและจ่ายผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย ซึ่งหุ้นกู้ส่วนใหญ่จะมีการกำหนดเวลาไถ่ถอนเกินกว่า 1 ปี

2.2.2.5 หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น (Other Non-Current Liabilities) หมายถึงหนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น นอกจากที่กำหนดให้แสดงในรายการข้างต้น

2.3 ส่วนของเจ้าของ (Owner's Equity) หรือทุน (Proprietorship) หมายถึง ส่วนได้เสียคงเหลือในสินทรัพย์ของกิจการหลังจากหักหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว หมายความว่า ส่วนของเจ้าของเป็นส่วนที่เหลือจากการเรียกร้องของเจ้าหนี้แล้ว ส่วนของเจ้าของกิจการคนเดียว ประกอบด้วยจำนวนเงินที่เจ้าของนำมาลงทุนบวกกำไรและหักด้วยส่วนที่เจ้าของกิจการถอนเงินทุนหรือหักผลขาดทุน

3. การบันทึกบัญชีฟาร์ม

การบันทึกบัญชีฟาร์ม เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำ เริ่มตั้งแต่การรวบรวมหลักฐานหรือจัดทำหลักฐานเกี่ยวกับการรับเงิน – จ่ายเงินนำไปบันทึกลงในสมุดบัญชีเพื่อรู้ว่า ฟาร์มมีรายได้มีค่าใช้จ่าย และมีผลทำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินกิจกรรมเป็นจำนวนเงินเท่าใด รวมทั้งสามารถรู้ด้วยว่าฟาร์มมีเงินทุนที่เกิดจากผลกำไร และเก็บสะสมไว้เพียงพอสำหรับใช้หมุนเวียนในการทำการเกษตรรุ่นถัดไปหรือปีต่อไปหรือไม่

ประเภทของบันทึกบัญชีฟาร์ม จะแบ่งประเภทของบันทึกบัญชีฟาร์มไว้เป็น 5 ประเภท ตามลักษณะการบันทึกกิจการฟาร์ม ดังนี้

3.1 บันทึกบัญชีรายจ่ายฟาร์ม
3.2 บันทึกบัญชีรายได้ฟาร์ม
3.3 บันทึกบัญชีรายการเจ้าหนี้ฟาร์ม
3.4 บันทึกบัญชีรายการลูกหนี้ฟาร์ม
3.5 บันทึกบัญชีทรัพย์สินฟาร์ม

3.1 บันทึกบัญชีรายจ่ายฟาร์ม

เป็นการบันทึกรายจ่ายทุกชนิดที่เกิดขึ้นกับฟาร์ม โดยแยกประเภทของรายจ่ายไว้ดังตารางที่ 1 โดยปกติรายจ่ายทุกประเภทจะบันทึกไว้ในตารางเดียวกัน แต่อาจจะแยกรายละเอียดต่อไปอีก เช่น เป็นรายจ่ายจากพืชชนิดไหน จากสัตว์ชนิดไหน ซึ่งค่อนข้างซับซ้อนขึ้น เพราะรายจ่ายบางชนิดใช้ร่วมกันไประหว่างพืชหลายชนิด หรือระหว่างพืชกับสัตว์ ซึ่งอาจพยายามแยกได้เหมือนกันโดยใช้อัตราส่วนของการใช้งาน มาแยกรายจ่ายรวมนั้นออกเป็นส่วน ๆ การจะบันทึกรายจ่ายของฟาร์มให้ละเอียดเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานฟาร์มของแต่ละฟาร์ม ถ้าฟาร์มต้องการวิเคราะห์รายจ่ายในแต่ละกิจการ ก็ต้องแยกประเภทของรายจ่ายเป็นแต่ละกิจการ เช่น รายจ่ายเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ รายจ่ายเกี่ยวกับการเลี้ยงสุกร รายจ่ายเกี่ยวกับการเลี้ยงปลา รายจ่ายของปลูกข้าว เป็นต้น หรือถ้าฟาร์มต้องการวิเคราะห์รายจ่ายรวมของฟาร์มเลย ก็ไม่ต้องแยกประเภทของรายจ่ายให้ละเอียด รายจ่ายของฟาร์มอาจประกอบด้วยรายการดังนี้

1. ค่าซื้อปศุสัตว์
2. ค่าอาหารสัตว์
3. ค่าพันธุ์พืช
4. ค่าปุ๋ย
5. ค่ายาปราบศัตรูพืช
6. ค่าดอกเบี้ยและเงินต้น
7. ค่าจ้างแรงงาน
8. ค่าสวัสดิการคนงาน
9. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง
10. ค่าซื้อเครื่องจักรเครื่องมือ
11. ค่าสร้างและซ่อมแซมอสังหาริมทรัพย์
12. ค่าขนส่งและค่าใช้จ่ายในการขาย
13. ค่าซ่อมเครื่องจักรเครื่องมือ
14. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

ตารางที่ 1 แสดงการบันทึกบัญชีรายจ่ายของฟาร์ม

รายการที่	วัน เดือน ปี	ค่าซื้อปศุสัตว์	ค่าอาหารสัตว์	ค่าพันธุ์พืช	ค่าปุ๋ย	.....	ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด
1	13 ก.พ.65	2,000	-	500	-	-	200
2	14 ก.พ.65		1,000				1,000
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
รวม		**2,000**	**1,000**	**500**	**-**	**-**	**1,200**

ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจมาส ลักษณิยานนท์, 2547

3.2 บันทึกบัญชีรายได้ฟาร์ม

การบันทึกรายได้ไม่ซับซ้อนเหมือนการบันทึกรายจ่าย สามารถแยกประเภทของรายได้ออกได้ชัดเจน ดังนี้

3.2.1 การบันทึกรายได้จากสัตว์

ตารางที่ 2 แสดงการบันทึกรายได้จากสัตว์

รายการที่	**วันเดือนปี**	**ชนิดของสัตว์หรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์**	**จำนวนขาย**	**ราคาต่อหน่วย**	**จำนวนเงิน**	**หมายเหตุ**
1 2 3 4 5 6 7	14 ก.พ.65	ปลานิล	10	กก.	600	*ขายให้ยายสมหมาย
รวม			**10**	**กก.**	**600**	

ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจมาส ลักษณิยานนท์, 254

3.2.2 การบันทึกรายได้จากพืช

ตารางที่ 3 แสดงการบันทึกรายได้จากพืช

รายการที่	**วันเดือนปี**	**ชนิดของพืช**	**จำนวนขาย**	**ราคาต่อหน่วย**	**จำนวนเงิน**	**หมายเหตุ**
1 2 3 4 5 6 7 8						
รวม			**xxx**		**xxx**	

ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจมาส ลักษณิยานนท์, 2547

3.2.4 การบันทึกรายได้อย่างอื่นเกี่ยวกับฟาร์ม

ตารางที่ 4 แสดงการบันทึกรายได้อย่างอื่นเกี่ยวกับฟาร์ม

รายการที่	วันเดือนปี	ชนิดของรายได้	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
1 2 3 4 5 6 7 8				
รวม			**xxx**	

ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจมาส ลักษณิยานนท์, 2547

3.3 การบันทึกบัญชีรายการเจ้าหนี้ฟาร์ม

หมายถึง การบันทึกว่าฟาร์มมีเจ้าหนี้อยู่เท่าไร รายละเอียดของเจ้าหนี้แต่ละรายเป็นอย่างไร เช่น การที่ฟาร์มกู้ยืมเงินผู้อื่นมา แสดงว่าฟาร์มมีเจ้าหนี้หรือการที่ฟาร์มซื้อปัจจัยการผลิตต่าง ๆ โดยไม่จ่ายเงินสด ก็แสดงว่าฟาร์มมีเจ้าหนี้ซึ่งจะต้องนำมาบันทึกในรายการเจ้าหนี้ฟาร์มทั้งสิ้น

ตารางที่ 5 แสดงการบันทึกบัญชีรายการเจ้าหนี้ฟาร์ม

รายการที่	วันเดือนปี	ชื่อเจ้าหนี้	จำนวนลูกหนี้	อัตราดอกเบี้ย	กำหนดการชำระ	หมายเหตุ
1 2 3 4 5 6 7 8						
รวม						

ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจมาส ลักษณิยานนท์, 2547

3.4 การบันทึกบัญชีรายการลูกหนี้ฟาร์ม

เป็นการบันทึกว่าฟาร์มมีลูกหนี้อยู่เท่าไร รายละเอียดของลูกหนี้แต่ละรายเป็นอย่างไร เช่น การที่ฟาร์มให้ผู้อื่นกู้ยืมเงิน หรือการที่ฟาร์มขายผลผลิตและทรัพย์สินของฟาร์มออกไป โดยยังไม่ได้รับชำระเงิน ซึ่งแสดงว่าฟาร์มมีลูกหนี้เกิดขึ้น จึงต้องบันทึกลงในรายการลูกหนี้ฟาร์ม

ตารางที่ 6 แสดงการบันทึกบัญชีรายการเจ้าหนี้ฟาร์ม

รายการที่	วันเดือนปี	ชื่อลูกหนี้	จำนวนหนี้	อัตราดอกเบี้ย	กำหนดการชำระ	หมายเหตุ
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10						
รวม						

ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจมาส ลักษณิยานนท์, 2547

3.5 บันทึกบัญชีทรัพย์สินฟาร์ม

เป็นการบันทึกรายการทรัพย์สินที่มีอยู่ทั้งหมดที่คงเหลืออยู่ในฟาร์ม การบันทึกทรัพย์สินคงเหลือฟาร์มจะทำให้ทราบว่า ในรอบปีการผลิตของฟาร์มทรัพย์สินต่าง ๆ ในฟาร์มได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ผลการทำฟาร์ม ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป สิ่งสำคัญในการบันทึกทรัพย์สินคงเหลือฟาร์มอยู่ที่การประเมินมูลค่าของทรัพย์สินแต่ละชนิดให้มีความเหมาะสม เพื่อจะได้แสดงสถานะของฟาร์มอย่างแท้จริง ในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินแต่ละชนิด มีวิธีการต่าง ๆ ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป และหลังจากที่ได้สำรวจทรัพย์สินต่าง ๆ ทั้งหมดในฟาร์ม และทราบวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินแต่ละชนิดแล้ว ควรสรุปแสดงรายการทรัพย์สินต่าง ๆ ออกเป็นหมวดหมู่

ตารางที่ 7 แสดงการบันทึกบัญชีทรัพย์สินฟาร์ม

รายการที่	มูลค่าเมื่อต้นปีการปลิต (บาท)	มูลค่าเมื่อปลายปีการผลิต (บาท)
1. หมวดที่ดิน 1.1 พื้นที่ปลูกไม้ผล 1.2 พื้นที่นาข้าว 1.3 พื้นที่ปลูกพืชไร่ 1.4 ..... 2. หมวดเครื่องมอเครื่องจักร 2.1 รถไถเดินตาม 2.2 แทรกเตอร์ 2.3 รถบรรทุก 2.4 เครื่องสูบน้ำ 2.5 ..... 3. หมวดสิ่งปลูกสร้าง 3.1 โรงรีดโคนม 3.2 ยุ้งฉาง 3.3 ..... 4. หมวดสัตว์ 4.1 โคเนื้อ 4.2 สุกร 4.3 ..... 5. หมวดพืช 5.1 ข้าว 5.2 มันสำประหลัง 5.3 อ้อย 5.4 ..... 6. หมวดค่าใช้จ่ายในการผลิต 6.1 เมล็ดพันธุ์ 6.2 ปุ๋ย 6.3 ยาปราบศัตรูพืช 6.4		
รวม	**xxx**	**xxx**

ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจมาส ลักษณิยานนท์, 2547

ในส่วนการบันทึกรายการรับเงินสด รายการจ่ายเงินสด รวมทั้งกรณีมีการขายเป็นเงินเชื่อด้วยโดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านรับ แบ่งช่องออกเป็น

- ขาย (ระบุประเภทผลผลิต) บุคคลอื่น หมายถึงขายให้บุคคลอื่น ๆ ที่มิใช่กิจกรรมสหกรณ์หรือกิจกรรมอาหารกลางวัน โดยระบุจำนวนหน่วยสินค้าและจำนวนเงิน
- ขาย (ระบุประเภทผลผลิต)อาหารกลางวัน โดยระบุจำนวนหน่วยสินค้า และจำนวนเงิน
- ขาย (ระบุประเภทผลผลิต)กิจกรรมสหกรณ์โดยระบุจำนวนหน่วยสินค้าและจำนวนเงิน
- ถอนเงินฝากธนาคาร เป็นการบันทึกถอนเงินจากธนาคาร
- ช่องว่างไม่ระบุชื่อ ให้ระบุชื่อบัญชีที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ เป็นประจำสม่ำเสมอ
- อื่น ๆ ประกอบด้วย
- ช่องรายการ ให้เขียนอธิบายรายการว่าเป็นรายการรับเงินอะไร เช่น รับเงินบริจาค
- ช่องจำนวนเงิน ให้เขียนจำนวนเงิน
- รวมรับ หมายถึง รวมยอดรายการรับเงินของทุกช่องรายการใส่จำนวนเงินรวมรับ

2. ด้านจ่าย แบ่งช่องรายการออกเป็น

- นำเงินฝากธนาคาร หมายถึง นำเงินฝากธนาคาร
- ค่า..... หมายถึง รายการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอ
- อื่น ๆ ประกอบด้วย
- ช่องรายการ ให้เขียนอธิบายรายการว่าเป็นรายการจ่ายเงินอะไร เช่น ค่าพาหนะ
- ช่องจำนวนเงิน ให้เขียนจำนวนเงิน
- รวมจ่าย หมายถึง รวมยอดรายการจ่ายเงินทุกช่องรายการ ใส่จำนวนเงินรวมจ่าย
- เงินสดคงเหลือ หมายถึง เงินสดคงเหลือประจำวันได้จากเงินสดคงเหลือของวันก่อนบวกรวมรับ หักด้วยรวมจ่าย
- ลายมือชื่อผู้เก็บรักษาเงิน หมายถึง ผู้เก็บรักษาเงินลงลายมือชื่อหลังจากตรวจนับเงินสดที่เก็บรักษา ถูกต้องตรงกับยอดคงเหลือในสมุดบัญชีรับ – จ่าย

กิจกรรม การเลี้ยงปลานิลในกระชัง

ฟาร์ม .....

สมุดบัญชีรายรับ – รายจ่าย

รายรับ									รายจ่าย					เงินคงเหลือ
วัน เดือน ปี	ขายปลานิล-ส่ง		ขายปลานิล-ปลีก		อื่น ๆ		ถอนเงินฝาก	รวมรายรับ	นำเงินฝากธนาคาร	ค่าอาหารปลานิล	อื่น ๆ		รายจ่าย	
	หน่วย	บาท	หน่วย	บาท	รายการ	บาท					รายการ	บาท		

4. การเขียนรายงาน

4.1 รายงานประจำเดือน เป็นรายงานที่แสดงให้เห็นว่าในแต่ละเดือนกิจการมีรายการรับเงิน รายการจ่ายเงินเป็นรายการอะไรบ้าง จำนวนเงินเท่าไหร่ รวมทั้งหากมีการขายเชื่อ เป็นจำนวนเงินเท่าใด สามารถเก็บเงินจากการขายเงินเชื่อได้จำนวนเท่าใด และมีเงินสดคงเหลือ ณ วันสิ้นเดือนเป็นจำนวนเงินเท่าใด

การจัดทำรายงานรับ - จ่าย ประจำเดือนให้จัดทำ ณ วันสิ้นเดือนหลังจากปิดสมุดบัญชี รับ - จ่าย ประจำเดือนเรียบร้อยแล้ว มีรูปแบบดังนี้

กิจกรรม การเลี้ยงปลานิลในกระชัง

ฟาร์ม .....

รายรับ – รายจ่าย

ประจำเดือน.....

รายรับ	**จำนวน**	**หน่วย**	**จำนวนเงิน**		**รายจ่าย**	**จำนวน**	**หน่วย**	**จำนวน**	
			บาท	**สต.**				**บาท**	**สต.**
ขายปลานิล - ส่ง		กก.			นำเงินไปฝาก				
ขายปลานิล - ปลีก		กก.			ค่าลูกพันธุ์ปลานิล				
ขายปลานิล – เงินเชื่อ		กก.			ค่าอาหารปลานิล				
					ค่ายาวัคซีน วิตามิน				
					ค่ากระชัง				
					ค่าอุปกรณ์เลี้ยง				
					ค่าแรงงาน				
					ค่าพาหนะ				
					ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง				
รวมรายรับ					**รวมรายจ่าย**				
เงินสดคงเหลือยกมา					**เงินสดคงเหลือยกไป**				
รวม					**รวม**				

4.2 รายงานรับ - จ่าย ประจำรุ่น เป็นรายงานที่แสดงให้เห็นว่าในแต่ละรุ่น กิจการมีรายการรับเงิน รายการจ่ายเงินเป็นรายการอะไรบ้าง จำนวนเงินเท่าใด รวมทั้งหากมีการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อก็จะแสดงว่ามีการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ เป็นจำนวนเงินเท่าใด สามารถเก็บเงินจากการขายเชื่อได้จำนวนเงินเท่าใด และมีเงินสดคงเหลือ ณ วันปิดรุ่นการเลี้ยงแต่ละรุ่น เป็นจำนวนเงินเท่าใด

การจัดทำรายงานรับ - จ่าย ประจำรุ่นให้จัดทำ ณ วันปิดรุ่นการเลี้ยงหลังจากปิดสมุดบัญชีรับ - จ่าย ประจำรุ่นเรียบร้อยแล้ว มีรูปแบบดังนี้

กิจกรรม การเลี้ยงปลานิลในกระชัง

ฟาร์ม .....

รายรับ – รายจ่าย

ประจำรุ่น.....

รายรับ	**จำนวน**	**หน่วย**	**จำนวนเงิน**		**รายจ่าย**	**จำนวน**	**หน่วย**	**จำนวน**	
			บาท	**สต.**				**บาท**	**สต.**
ขายปลานิล - ส่ง		กก.			นำเงินไปฝาก				
ขายปลานิล - ปลีก		กก.			ค่าลูกพันธุ์ปลานิล				
ขายปลานิล – เงินเชื่อ		กก.			ค่าอาหารปลานิล				
					ค่ายาวัคซีน วิตามิน				
					ค่ากระชัง				
					ค่าอุปกรณ์เลี้ยง				
					ค่าแรงงาน				
					ค่าพาหนะ				
					ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง				
รวมรายรับ					**รวมรายจ่าย**				
เงินสดคงเหลือยกมา					**เงินสดคงเหลือยกไป**				
รวม					**รวม**				

4.3 รายงานกำไรขาดทุน

จัดทำเมื่อปิดรุ่นการเลี้ยงเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้ทราบว่า มีผลกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินการเลี้ยงเป็นจำนวนเงินเท่าใด ให้บันทึกตามรูปแบบมีดังนี้

ชื่อกิจการ .....

งบกำไรขาดทุน

ณ วันที่ .....

รายได้	**บาท**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
รวมรายได้	**.....**
หักค่าใช้จ่าย	
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
รวมค่าใช้จ่าย	**.....**
กำไร(ขาดทุน)สุทธิ	**.....**

4.4 รายงานทรัพย์สิน หนี้สินและทุนคงเหลือ เป็นรายงานที่จัดทำคู่กับรายงานกำไรขาดทุน เพื่อแสดงให้เห็นว่า ณ วันสรุปกิจกรรม กิจการมีทรัพย์สิน เช่น เงินสด เงินฝากธนาคารคงเหลือเป็นจำนวนเท่าใด มีหนี้สิน มีทุนของเจ้าของที่ได้มาจากผลกำไรจำนวนเท่าไร

ชื่อกิจการ .....

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ .....

ทรัพย์สิน	**บาท**	**สต.**	**หนี้สินและส่วนของเจ้าของ**	**บาท**	**สต.**
สินทรัพย์หมุนเวียน			หนี้สินหมุนเวียน		
.....	xx	-	.....	xx	-
.....	xx	-	รวมหนี้สินหมุนเวียน	xx	-
.....	xx	-	หนี้สินไม่หมุนเวียน		
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	xx	-	.....	xx	-
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	xx	-
.....	xx	-	รวมหนี้สิน	xx	-
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	xx	-	ส่วนของเจ้าของ		
			ทุน-.....	xx	-
รวมทรัพย์สิน	xx	-	**รวมหนี้สินและส่วนของเจ้าของ**	xx	-